

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Кваліфікаційна робота

магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ
З ФОНЕТИКО ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ
ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ»**

Виконала здобувачка 2 курсу групи SoL3-M22z
ОП Спеціальна освіта (Логопедія)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.01 Логопедія
Анастасія ПИДПРЯК

Керівник:

Владислав ТИЩЕНКО,

кандидат педагогічних наук, старший науковий
співробітник, доцент кафедри логопедії та
спеціальних методик

Рецензент:

Лілія ХАНЗЕРУК,

кандидат пед. наук, доц. каф. психокорекційної
педагогіки та реабілітології факультету
спеціальної та інклюзивної освіти Українського
державного університету ім. М. Драгоманова

Кам'янець-Подільський – 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Науково-теоретичні засади вивчення готовності до школи дітей з ФФНМ.....	6
1.1. ФФНМ як психолого-педагогічна проблема	6
1.2. Поняття готовність до школи в науково-теоретичній літературі	14
1.3. Писемне мовлення: структура, механізми, операції	22
Висновки до розділу I	27
Розділ 2. Стан та особливості мовленнєвої готовності до школи у дітей з ФФНМ.....	29
2.1. Обґрунтування методики констатувального експерименту	29
2.2. Методика констатувального експерименту	31
2.3. Результати констатувального експерименту	37
Висновки до розділу II	52
Розділ 3. Логопедична робота з формування мовленнєвої готовності дітей з ФФНМ до навчання в школі.....	53
3.1. Стратегія розробки методичних рекомендацій з формування мовленнєвої готовності дітей з ФФНМ до навчання в школі	53
3.2. Методичні рекомендації з формування мовленнєвої готовності дітей з ФФНМ до навчання в школі.....	57
Висновки до розділу III.....	60
Висновки.....	62
Список використаної літератури.....	64
Додатки.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Важливим завданням сучасної логопедії, як галузі корекційної освіти, є профілактика порушень мовленнєвого розвитку дітей. Важливість цього завдання зростає, оскільки останніми роками спостерігається тенденція до зростання аномалій мовленнєвого розвитку дитячої популяції України.

До найпоширеніших мовленнєвих розладів у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку відноситься фонетичний недорозвиток мовлення (далі – ФНМ), який може викликати труднощі в їх подальшому навчанні, провокувати несприятливе психологічне розшарування та ускладнювати процес соціалізації.

Застосування комплексу заходів профілактики порушень мовлення у дітей, зокрема фонетико фонетичний недорозвиток мовлення (далі ФФНМ), ускладнюється об'єктивними чинниками: недостатньою поінформованістю майбутніх батьків про цю проблему, низькою активністю (або її відсутністю) працівників дитячих закладів у профілактичній сфері. порушення мовлення у немовлят, відсутність логопеда, відсутність своєчасної консультативної та корекційної допомоги дітям у разі порушення вимови чи інших проявів порушення мовлення.

Низька реалізація профілактичних заходів щодо фонетико-фонематичних порушень у дошкільників частково призводить до загострення проблеми оволодіння молодшими школярами писемним мовленням, а саме викликає дисграфію та дислексію (часткові порушення письма та читання). У зв'язку з цим об'єктивною потребою навчально-виховного процесу є пошук шляхів запобігання цій ситуації. Враховуючи те, що переважна більшість дошкільників в Україні відвідує дошкільні навчальні заклади (далі – ДНЗ), доцільно запровадити окремий напрямок педагогічної корекційної роботи, спрямованої на зниження кількісних показників ПКМ у дітей для навчання процесу в цих установах, а саме впровадження системи логопедичної

пропедевтики. У сучасній науці термін «пропедевтика» означає початкове навчання, до формування певних навичок.

Розглянемо змістовність даного поняття стосовно фонетико фонематичних умінь у дошкільників. Чисельні наукові праці присвячені проблемам розвитку та формування мовлення у дітей. У них висвітлено етапи становлення мовленнєвої діяльності (О.М. Гвоздєв, М.І. Красногорський, О.О. Леонтєв, А.К. Маркова, Є.Ф. Соботович, с.Н. Цейтлін, Ф.І. Фрадкіна, ін.), розкриті механізми та структура мовленнєвої діяльності (Т.В. Ахутіна, В.І. Бельтюков, А.М. Бородич, М.І. Жинкін, І.О. Зимня, О.О. Леонтєв, Є.Ф. Соботович, В.В. Тищенко, Л.М. Трофіменко ін.), розглянуті умови розвитку мовлення у дітей (С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, Н.Х. Швачкін, ін.) та фактори, що порушують його нормальний онтогенез (Л.Є. Андрусишина, Л.П. Федоренко, Н.О. Хорошковська ін.); представлено методичні розробки формування мовлення в умовах освітнього процесу (А.М. Богуш, Л.О. Варзацька, М.С. Вашуленко, Л.О. Калмикова, Т.О. Ладиженська, Є.І. Тіхеєва, Л.П. Федоренко, ін.).

На важливість і необхідність своєчасного формування слухової уваги та фонематичного слуху у дітей з мовленнєвою патологією звертало увагу багато вчених: В. І. Бельтюков, Г. І. Жаренкова, Г. А. Каше, В. А. Ковшиков, Р. І. Лалаєва, Р. Є. Левіна, А. Д. Салахова, Л. Ф. Спірова, Т. Б. Філічева, М. Ю. Хватцев, Г. В. Чиркіна та інші.

Мета дослідження: теоретично дослідити та експериментально перевірити формування мовленнєвої готовності дітей з фонетико фонематично недорозвитком мовлення до навчання в школі.

Завдання:

- розглянути науково-теоретичні засади вивчення готовності до школи дітей з ФФНМ;
- дослідити стан та особливості мовленнєвої готовності до школи у дітей з ФФНМ;

– проаналізувати логопедичну роботу з формування мовленнєвої готовності дітей з ФФНМ до навчання в школі.

Об'єкт дослідження: мовленнєві процеси у дітей старшого дошкільного віку з ФФНМ.

Предмет дослідження: формування мовленнєвої готовності дітей з фонетико фонематично недорозвитком мовлення до навчання в школі.

Методи дослідження. Забезпечення достовірності положень та висновків, розв'язання окреслених завдань зумовило використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження: теоретичні: дедуктивний (аксіоматичний і гіпотетико-дедуктивний) – для системного опису явища, що досліджується; моделювання (структурно-функціональне) – з метою побудови системних моделей дослідження, визначення ефективних напрямів вирішення проблеми;

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (80 найменувань) та додатків (3 штуки). Загальний обсяг роботи – 84 сторінки.

ВИСНОВКИ

1. Розглянуто науково-теоретичні засади вивчення готовності до школи дітей з ФФНМ. Підготовка дітей до школи – складне, багатогранне завдання, що охоплює всі сфери життя дитини. Психологічна готовність до школи – лише одна сторона цього завдання, але надзвичайно важлива і значима. Відсутність освіти одного з компонентів може свідчити про те, що дитина зовсім не готова до навчання. Тому проблема готовності дошкільників до навчання є однією з найважливіших у педагогіці та психології. Особливого значення це набуває по відношенню до дітей з порушеннями розвитку, в тому числі з порушеннями мовлення. Саме її рішення визначає оптимальну програму навчання та навчання дітей, а також формує для них повноцінну освітню діяльність у навчальних класах. Психологічна готовність до школи визначається насамперед для виявлення дітей, не готових до навчання в школі, з метою проведення з ними розвивальної роботи з метою попередження шкільної неуспішності та дезадаптації.

Так, у дітей 6-7 років є бажання йти до школи, бажання вчитися. Необхідно прагнути до того, щоб бажання вчитися стало основним мотивом, а навчання в школі — умовою реалізації першого. Діти тягнуться до навчання як до серйозної діяльності, що приводить до певного результату. Батьки повинні якомога більше уваги приділяти формуванню мотиваційної сфери, як засобу готовності до школи, розвитку пізнавальних потреб. Новий рівень розвитку пізнавальних потреб дошкільників виражається в тому, що вони починають цікавитися реальними пізнавальними завданнями. Якщо тяга до школи поверхнева, то вона зникає до перших труднощів і невдач дитини. Аксесуари і новий статус вже не можуть служити стимулом для школяра, а виконання домашніх завдань не приносить радості і задоволення.

2. Досліджено стан та особливості мовленнєвої готовності до школи у дітей з ФФНМ. Дослідження та психолого-педагогічна практика показують, що основне значення для підготовки до школи має загальноосвітня робота ЗДО, спрямована на всебічний розвиток дитини. Особлива увага

приділяється організації різноманітних видів діяльності з урахуванням, з одного боку, психофізіологічних особливостей дошкільників, а з іншого – вимог, які висуває школа до їх розвитку.

Дошкільний вік є сензитивним періодом перебудови внутрішніх інститутів дитини, а психологічна готовність означає закінчення дошкільного дитинства і початок нового шкільного життя, в якому дитина є суб'єктом соціально регульованої діяльності.

3. Проаналізовано логопедичну роботу з формування мовленнєвої готовності дітей з ФФНМ до навчання в школі. У загальному вигляді під психологічною готовністю до систематичного навчання розуміється такий рівень розвитку дитини, який дозволяє легко адаптуватися до нових умов життя і діяльності, оволодівати новими знаннями, уміннями, нормами поведінки, проявляючи при цьому необхідний рівень активності.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що діти з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення можуть бути психологічно готові до навчання в закладі освіти. Немає затримки будь-яких когнітивних процесів, а мовленнєва компетентність коригується за допомогою логопеда. Це свідчить про те, що ці діти не утворюють окремої групи, але можуть навчатися за загальноосвітньою програмою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / МОН України, АПН України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Ф К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти [Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін.] ; наук. керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д. пед. н. – К. : ТОВ «МЦФЕР–Україна», 2012. – 26 с.
4. Бишова Т. , Кондратюк О. Шестирічки в школі . - К.:Ш51 Ред. Загальнопед. Газ. , 2004. - 120с. - (Б-ка «Шк. світу»);
5. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах : підручн. для студентів вищ. навч. закл. – К. : ВД «Слово», 2008. – 440 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / за ред. А. М. Богуш. Київ: Вища школа, 2007. 542 с.
7. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.
8. Богуш А.М., Шиліна Н.Є. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі. - Одеса: ПНЦ АПН України, 2003.– 335с.
9. Главник О. Готовність та адаптація дитини до школи - К. : Главник, 2007. - с. 192 (серія « Психологічний інструментарій ») ;

10. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: Навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у світі». – К.: Світич, 2009. – 160 с.
11. Готовність дитини до школи. Упорядник: Л. Богуславська. К. : Радянська школа, 1989. - 230 с. ;
12. Державні санітарні правила і норми безпеки іграшок та ігор для здоров'я дітей : [прийнятий 30 груд. 1998 р.] // Держав. санітарно-епідеміологіч. служба України, Мін-во охорони здоров'я України. – (Державні санітарні правила і норми ДСанПН 5.5.6012-98 № 12).
13. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 р. / Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В. та ін. ; наук. кер. Проскура О. В. – К. : Університет, 2012. – (Програми).
14. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / Богуш А. М., Амацьєва О. П., Байєр О. М. та ін. ; наук. кер.: д. пед. н., Крутій К. Л. – Запоріжжя : ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2011. – 188 с. – (Програми).
15. Заплатна С. М. До питання обстеження синонімічних засобів у дітей із загальним недорозвиненням мовлення // Теорія і практика сучасної логопедії: збірник наукових праць: Вип. 3. – К.: Актуальна освіта, 2006. – С. 35–41.
16. Заплатна С. М. Особливості логопедичної роботи з формування складової структури слів у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. – Актуальні проблеми сучасної логопедії: Матеріали конференції. – К.: РВЦ КПДЮ, 2007. – (Серія «Столична освіта»). – С. 38 – 45.
17. Заплатна С. М. Особливості формування лексичної поєднуваності слів у дітей з ФФН // Матеріали II з'їзду Товариства психологів України. – К., 1996. – С. 97 – 99.
18. Ігнат'єва С. А. Грецьких С А. Мовленнєвий розвиток. Старша група. – Х.: видавництво «Ранок», 2009. – 144 с.

- 19.Ільяна В. М. Особливості образного мовлення в дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. – 2010. – №3. – С. 27 – 31.
- 20.Калмикова Л. О. Психолінгвістичні засади формування мовленнєвих навичок та вмінь у дітей дошкільного віку // Актуальні проблеми металінгвістики: Зб. наук. ст. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2005. – С. 213-215.
- 21.Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: НМЦВО, 2003. – 320 с.
- 22.Калмикова Л.О. Психологія формування мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку [монографія] / Лариса Олександрівна Калмикова. – К.: Фенікс,2008. – 497 с.
- 23.Конопляста С.Ю. Психолого-педагогічні основи комплексної корекції мовленнєвого розвитку дітей з ринолалією: Автореф. дис. д. пед. наук . – К., 2010. – 46 с.
- 24.Конопляста С.Ю.Логопсихологія: навч.посіб. - К. : Знання,2010. - 293с.;
- 25.Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ: АльмаМатер, 2014. 368 с.
URL: <https://academiapc.com.ua/product/120/>
- 26.Кравченко І. В. Ігри у логопедичній роботі: Навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Корекційна освіта» (логопедія) вищих навчальних закладів./ І. В. Кравченко, А. І. Кравченко – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014 – 262 с.
- 27.Лемко Г. І. Значення гри для виховання дитини [Електронний ресурс] // Materialy IV Mezinarodni vedecko-prakticka conference «Zpravuyvedeckeideje – 2018». – Dil
- 28.Лінгводидактика в сучасних закладах освіти: монографія / за заг. ред. А. М. Богуш. Одеса: ПНЦ АПН України, 2001. 269 с.

29. Логопедична допомога дітям з фонетико-фонематичними вадами мови: Методичні рекомендації у 2-х ч. / Укл. М.В.Артюх. – К.: ІЗМН, 1996. – 163с.
30. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. Вид. 3тє, перероб. та доповн. Київ: Видавничий Дім "Слово", 2015. 776 с.
31. Логопедія: підручник / за ред. М.К.Шеремет. – К.: Вид. дім «Слово», 2016 – С. 328-401.
32. Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей: Дидактичний матеріал. – К.: Літера ЛТД, 2003. – 104 с.
33. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування (нейропсихологічний супровід) монографія / В. Тарасун; Ін-т спец. педагогіки АПН України. — Київ: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова, 2008. — 299 с. — Бібліогр.: с. 293-298.
34. Національна доктрина розвитку освіти : затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р., № 347/2002 [Електронний ресурс] // Режим доступу до вид. : <http://ukped.com>statti/zakoni-z-pitan-osviti/110.html>
35. Нетьосов С. І. Використання програмно-апаратного забезпечення в процесі корекції вад слуху та мовлення у дітей [Електронне видання] / С. І. Нетьосов // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016, т. 54, № 4. – С. 72 – 82. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua>.
36. Організація корекційно-відновлювальної роботи з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: збірка практичних матеріалів творчої групи вчителів-логопедів дошкільних закладів / Під ред. Н.В. Азовської. – Херсон 2009. – 141 с.
37. Павелків Р.В. , Цигипало О.П. : Дит.психологія: навч. посіб. - К.:Академвидав,2008.-432с.(Альма-матер);
38. Пат. 44366 Україна, МПК: А 61 Н 1/00 А 61 М 21/00. Спосіб відновлення вимовної функції у дошкільнят з порушеннями фонетико-

- фонематичної сторони мовлення / Рібцун Ю. В. – № u200908240; заявл. 04.08.2009; опубл. 25.09.2009, Бюл. № 18.
39. Патент України на корисну модель № u201409490, 29.08.2014. Спосіб механотерапії у дітей// Патент України на корисну модель № 96581. 2015.
40. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія : навч. -метод. посіб. - Суми і ВТД «Університетська книга» ,2005 - 220с. ;
41. Порядок розроблення та затвердження програм для дошкільних навчальних закладів : проект : Лист М-ва освіти України № 1/9-99 від 19 лют. 2010 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/6711/>
42. Про дошкільну освіту : Закон України : за станом на 25 листоп. 2005 р. / Верхов. Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське вид-во, 2005. – 32 с. – (Серія «Закони України»).
43. Про затвердження Порядку комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу : наказ М-ва освіти і науки України, М-ва охорони здоров'я України від 27 берез. 2006 р. № 240/165 // Дошкіль. виховання. – 2006. – № 15. – С. 3–10 ; Практика управл. закл. освіти. – 2006. – № 1. – С. 97–102. – Дод.: Порядок комплектування дошкіль. навч. закладів (груп) компенсуючого типу.
44. Програма виховання і навчання дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (у тому числі з нерізко вираженим загальним недорозвитком мовлення) / укл. С. М. Петренко, О. П. Мілевська, Ю. І. Лебедєва. – К. : НМЦ середньої освіти МОН України, 2017. – 97 с.
45. Реагуємо вчасно на порушення мовлення у дітей у початковій школі. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1410reagumovchasnonaporushennyamovlennyadteyurochatkovyshkol>. Назва з екрану.
46. Рібцун Ю. В. Граємо – мову вивчаємо / Ю. В. Рібцун, О. Г. Рібцун. – К. : Видавничий Дім „Слово”, 2012. – 64 с.
47. Рібцун Ю. В. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку / Ю. В. Рібцун // Путівник для батьків дітей з особливими освітніми

- потребами : навч.-метод. посіб. у 9 кн. / за заг. ред. А. А. Колупасової. – К. : ТОВ ВПЦ „Літопис-ХХ”. – 2010. – Книга 9. – 36 с. – (Серія „Інклюзивна освіта”)
48. Рібцун Ю. В. Закріплюємо правильну вимову / Юлія Рібцун // Дошкільн. виховання. – 2007. – № 11. – С. 16–17.
49. Рібцун Ю. В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі / Ю. В. Рібцун // Дошкільна освіта. – 2011. – № 3 (33). – С. 31–43.
50. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п’ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмнометодичний комплекс. – К., 2012. – С. 33-69.
51. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвивальна програма з малювання для вихователів середньої логопедичної групи [Електронний ресурс] / Юлія Рібцун // Народна освіта. – 2012. – Вип. № 1 (16). – Режим доступу до вид. : www.kristti.com.ua.
52. Рібцун Ю. В. Мовленнєві намистинки для маленької дитинки : навч.-метод. посіб. / Ю. В. Рібцун. – К. : Літера, 2010. – 160 с.
53. Рібцун Ю. В. Особливості артикуляційної моторики у дітей п’ятого року життя із ФФНМ / Ю. В. Рібцун // Педагогіка здоров’я: зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф., 7 квітня 2011 р. / за заг. ред. проф. О. М. Микитюка. – Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2011. – С. 326–331.
54. Рібцун Ю. В. Особливості фонематичної складової мовлення дітей середнього дошкільного віку із ФФНМ / Ю. В. Рібцун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – № 18. – С. 208–212.
55. Рібцун Ю. В. Предметно-розвивальне середовище у молодшій логопедичній групі для дітей із ЗНМ : навч.-метод. посіб. / Юлія Рібцун. – К. : Освіта України, 2010. – 50 с.

56. Рібцун Ю. В. Розробка науково-методичного забезпечення організації та змісту спеціальної освіти дітей середнього дошкільного віку із ФФНМ: реалії та перспективи / Ю. В. Рібцун // Педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових компетентностей суб'єктів освітнього простору : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14–15 жовтня 2015 р. / за заг. ред. проф. К. Л. Крутій, Є. М. Павлютенкова. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2015. – С. 199–206.
57. Рібцун Ю. В. Урахування класифікацій мовленнєвих порушень у диференційній діагностиці / Ю. В. Рібцун // Український логопедичний вісник : зб. наук. пр. – Вип. 3. – 2012. – С. 51–58.
58. Рібцун Ю. В. Ігри для ротика : вправи на розвиток мовлен. дихання / Юлія Рібцун // Дошкільн. виховання. – 2007. – № 4. – С. 28–29.
59. Рібцун Ю. В. Ігри з кольором як засіб корекції ФФНМ у дітей середнього дошкільного віку / Юлія Рібцун // Дефектологія. – 2008. – № 4. – С. 13–17.
60. Рібцун Ю. В. Концептуальні підходи до організації ігор-занять в умовах логопедичної групи спеціального ДНЗ компенсуючого типу / Ю. В. Рібцун // Дефектологія. Особлива дитина: навч. та вихов. – 2011. – № 4. – С. 6–9.
61. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К. : Освіта України, 2011. – 292 с.
62. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвивальна програма як базис роботи вчителя-логопеда / Ю. В. Рібцун // Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф., 14–16 квітня 2011 р., м. Львів / відп. ред. Л. Д. Казименко. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2011. – С. 267–268.
63. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 272с.

- 64.Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. – Харків: Основа, 2012. – 239с.
- 65.Свідоцтво про право власності на твір № 73887, 20.09.17. Проект корекційної програми мовленнєвої готовності дітей із порушенням мовлення різної нозології/ Яковенко А.О.
- 66.Свідоцтво про право власності на твір № 73890, 20.09.17. Діагностична карта мовленнєвої готовності дитини старшого дошкільного віку до вступу в школу/ Яковенко А.О.
- 67.Соботович Є. Ф. Порушення мовного розвитку та шляхи їх корекції: навч.метод. посіб. Київ: ІСДО, 1995. 204 с.
- 68.Соботович Є. Ф. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку // Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 1. – К.: Актуальна освіта, 2014. – С.7 35.
- 69.Тищенко В.В. Ієрархія фонематичних процесів в онтогенезі дитячого мовлення //Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 4. – К.: Актуальна освіта, 2014. – С.3 18.
- 70.Трофименко Л.І. Дослідження особливостей формування лексичного значення у дітей п'ятого року життя із загальним недорозвитком мовлення/ Л.І. Трофименко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: науково-методичний збірник. – Вип. 4. – 2002. – С. 276-279.
- 71.Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / За ред. Є.Ф.Соботович. – К.: Актуальна освіта, 2007. – 120 с.
- 72.Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: програмнометодичний комплекс. – К.: Актуальна освіта, 2013. – С. 110-138.
- 73.Трофименко Л.І. Методологічні засади корекційно-попереджувального навчання дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ / Л.І. Трофименко //

- Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2010. - Вип. 1. - С. 306-311. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2010_1_47
- 74.Чередніченко Н. В., Ряшенцева Д. М. Корекція та формування звукової сторони мовлення в системі навчання рідної мови дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Логопедія. 2011. № 1. С. 87–91.
- 75.Шеремет М.К. Логопедія. Підручник. - К. :Видавничий Дім « Слово » , 2010. - 376с. ;
- 76.Шеремет М.К. Нейропсихологічні засади формування мовлення у дітей із ТПМ [Електронний ресурс] / М. К. Шеремет, Ю. В. Коломієць // Актуальні питання корекційної освіти. - 2012. - Вип. 3. - С. 384-393. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2012_3_48.
- 77.Шеремет М.К., Пахомова Н.Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання у школі: Навчально-методичної посібник. – К, 2009. – 137 с. 8. <http://eura.org.ua/>
- 78.Яковенко А.О. Стан сформованості семіотичної підсистеми як складової частини мовленнєвої готовності дітей до навчання у школі/ Анна Олександрівна Яковенко.// Науковий часопис. - 2016. - №32
- 79.Ясюкова Л.Я. Методика визначення психологічної готовності до школи; <http://doshkolenok.kiev.ua/psychdoshk/186-shostui-rik-jittyia.html>.
- 80.Pedagogika. Hudba a zivot. – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2018. – S. 47 – 50. – Режим доступу до статті: http://www.rusnauka.com/29_NNM_20.